רבי סבר אין דנין. הכא נמי כיון נאמרה תחילה כלל דכיון משמע בין שיש עמה חבורה בין שאין עמה חבורה סמיך ליה הוי דרשי חבורה פרט ואין בכלל אלא מה שנפרט יש עמה חבורה אין אין עמה חבורה לא השתא דכתיב פצע ביינתים לא דיינינן ולקמן פריך חבורה לרבי למה לי והיינו דקאמר כיון נאמרה תחילה כלומר מתחילת הפסוק אנו למדין שהוא חייב בכויה גרידא ולא נאמר סופו מוכיח שמתחילתו לא חייב אלא כשיש חבורה ואין דנין ומתני' רבי היא: **למה לי.** הואיל ומרישא שמעינן לתרוייהו: **לדמים יתרים.** דאי לא כתיב אלא כויה תחת כויה הוה אמרינן בין אית ביה חבורה בין לית ביה חבורה דמי כויה משלם אבל תרתי לא משלם קמ"ל דמשלם תרוייהו: **נצר במקום נזק.** היכא דקטע את ידו ונתן לו דמיה: **היכי שיימינן.** את הנער הלא יש לו לקוללה בשביל הדמים שנוטל: **ידו הקטועה.** ומחוברת בגידין למותין ואינה רפויה לו למלאכה: **כין פס לסייף.** ידו המוכתבת למלך לקוללה בסם שאין שם נער כלל כמה רולה ליטול לקוללה בסייף: **הא לא שקיל.** כל ממון שבעולם לנער נפשיה לקוללה וכאן כבר נעשה מעשה: **כמה אדם רולה ליפן.** לשליח המלך מידו המוכתבת למלכות לקוטעה בסייף ויקטענה השליח בסם: **ליטול.** מן המזיק מה שנתן זה למלך: **דמי שבטו.** דממתם הנמתים נפל למשבב: ה"ג **וחכמים אומרים שבטו ורפואתו כל שישנו בו.** הקישן הכתוב וזה שאין חייב בשבת אינו חייב בריפוי ורבנן קמאי מחייבי ליה לתרוייהו: **נתנה לאגד.** נתנה רשות לנתבל לאוגדה ולעטפה מפני נער הנה ועולין הנמתים מחמת הבל וחוט האגד: **לא נתנה.** רשות לאגד וזה להנאתו אגד הלכך נמתים שעלו בה אין על המזיק להתחייב עליהן: **דתנא ביה.** דשנה עליו הכתוב: **ורבנן.** ת"ק: **רק לשלא מחמת המכה אפילו.** שעבר על דברי רופא כדמפרש לקמן: **נתנה רשות לרופאים לרפאות.** ולא אמרינן רחמנא מחי ומיהו מסי: **תלמוד לומר שבטו יפן ורפא ירפא.** שיהא הכתוב בריפוי לחייבו אף על הנמתים והקיש שבט לריפוי: **נאפא כריכפא.** נשר מת: **אהלא.** אהלמ"י בלע"ז: **וקירא.** שעוה: **וקלבא.** רשי"א שבחביות של יין: **ואי אמר ליה.** מזיק אסיין אנא אני מרפא אותך ואיני נותן דמי אסיין: **אסיא רחיקא.** ומוזל גבי: **עינא עוירא.** שעתיד ליגע לדרכו ואין חושש אם עיור עינו של זה: (ו) **אסיא דמגן.** שירפא בחנם וקרוכו הוא: **כ"ש.** דלא ניחא לי בהכי דאי פשעת בנפשך גנאי גדול הוא לי דקרו לי שור המזיק:

לרבות

בכלל ופרט המרוחקין זה מזה קמפלגי רבי סבר אין דנין אותו בכלל ופרט ובן עזאי סבר דנין אותו בכלל ופרט וכי תימא חבורה לרבי למה לי לדמים יתרים: אומדין כמה אדם כיוצא בזה רוצה ליטול וכו': צער במקום נזק היכי שיימינן אמר אבוה דשמואל אומדין כמה אדם רוצה ליטול לקטוע לו ידו לקטוע לו ידו לא צער לחודיה הוא הא כולהו חמשה דברים איכא ועוד בשופטני עסקינן אלא לקטוע ידו הקטועה ידו הקטועה נמי לא צער לחודיה איכא הא צער ובושת איכא דכסיפא ליה מילתא למשקל מבשרו למשדייה לכלבים אלא אומדין כמה אדם רוצה ליטול לקטוע לו ידו המוכתב למלכות בין סם לסייף אמרי הכא נמי לא שקיל ומצער נפשיה אלא [א]אומדין כמה אדם רוצה ליתן לקטוע לו ידו המוכתב למלכות בין סייף לסם האי ליטול ליתן מבעי ליה אמר רב הונא בריה דרב יהושע ליטול זה מזה מה שנתן זה: רפוי הכהו חייב לרפאותו וכו': [ת"ר] [ב]עלו בו צמחים מחמת המכה ונסתרה המכה חייב לרפאותו וחייב ליתן לו דמי שבתו שלא מחמת המכה אינו חייב לרפאותו ואינו חייב ליתן לו דמי שבתו ר' יהודה אומר אף מחמת המכה חייב לרפאותו ואינו חייב ליתן לו דמי שבתו וחכמים אומרים שבתו ורפואתו כל שחייב בשבת חייב בריפוי ושאינו חייב בשבת אינו חייב בריפוי במאי קא מיפלגי ° אמר רבה אשכחתינהו לרבנן בבי רב דיתבי וקאמרי הכא במכה ניתנה לאגד קמיפלגי רבנן סברי מכה ניתנה לאגד ורבי יהודה סבר מכה לא ניתנה לאגד ריפוי דתנא ביה קרא מיחייב שבת דלא תנא ביה קרא לא מיחייב ואמינא להו אנא אי מכה לא ניתנה לאגד ריפוי נמי לא מיחייב אלא דכולי עלמא מכה ניתנה לאגד ולא ניתנה לאגד יתירה ר' יהודה סבר כיון דלא ניתנה לאגד יתירה ריפוי דתנא ביה קרא מיחייב שבת דלא תנא ביה קרא לא מיחייב ורבנן סברי כיון דתנא ביה קרא בריפוי אשבת נמי מיחייב דאיתקש לריפוי ור' יהודה סבר שבת לא מיחייב דמעטיה רחמנא רק ורבנן רק לשלא מחמת המכה הוא דאתא ולרבנן בתראי דאמרי כל שחייב בשבת חייב בריפוי וכל שאינו חייב בשבת אינו חייב בריפוי ריפוי דתנא ביה קרא למה לי מיבעי ליה לכדתנא דבי ר' ישמעאל דתניא [ג]דבי ר' ישמעאל אומר [1]ורפא ירפא [2]מכאן שניתן רשות לרופא לרפאות ת"ר מנין שאם עלו בו צמחים מחמת המכה ונסתרה המכה שחייב לרפאותו וחייב ליתן לו שבתו ת"ל רק שבתו יתן ורפא ירפא יכול אפילו שלא מחמת המכה ת"ל רק ר' יוסי בר יהודה אומר אף מחמת המכה פטור שנאמר רק איכא דאמרי אף מחמת המכה פטור לגמרי כרבנן בתראי ואיכא דאמרי אף מחמת המכה פטור משבת וחייב בריפוי כמאן כאבוה: אמר מר יכול אפילו שלא מחמת המכה ת"ל רק שלא מחמת המכה בעי קרא אמרי מאי שלא מחמת המכה כדתניא [ד]הרי שעבר על דברי רופא ואכל דבש או כל מיני מתיקה מפני שדבש וכל מיני מתיקה קשין למכה והעלה מכתו גרגותני יכול יהא חייב לרפאותו ת"ל רק מאי גרגותני אמר אביי נאתא כריכתא מאי אסותיה אהלא וקירא וקלבא ואי א"ל אסייך אנא א] א"ל [ה]דמית עלי כאריא ארבא ואי א"ל מייתינא אסיא דמגן במגן א"ל [ו]אסיא דמגן במגן מגן שוה ואי אמר מייתינא לך אסיא רחיקא אמר ליה [ז]אסיא רחיקא עינא עוירא ואי א"ל היאך הב לי לדידי ואנא מסינא נפשאי [ח]א"ל פשעת בנפשך ושקלת מינאי טפי ואי א"ל קוץ לי מקץ א"ל [ט]כל שכן דפשעת בנפשך וקרו לי שור המזיק תנא [י]וכולן משתלמין במקום נזק מנהני מילי אמר רב זביד משמיה דרבא אמר קרא [2]פצע תחת פצע [3]ליתן צער במקום נזק האי מבעי ליה

לרבות

כלל ופרט המרוחקין זה מזה. נראה לר"י דבכלל ופרט המרוחקין זה מזה דפליגי תנאי דהכא וההוא דפליגי נמי אביי ורבא ברייתא בנות כותים (נדה דף נג.) היינו דוקא בחד עניינא אבל בתרי עניני לכ"ע אין דנין כדמוכח בפ"ק דפסחים (דף ו: ושם) ובכל המנחות (מנחות נה: ושם) ההיא דגנבר הדין (סנהדרין דף מו. ושם) גבי והומת ותלית אם נחשבנו כתרי עניני לפי שמרוחקין יותר מאותם שבכאן ושבנדה אתיא ההיא דגנבר הדין כר"ע אבל אם נחשביה כחד עניינא אתי סוגיא דהתם כמ"ד אין דנין:

לדמים יתרים. פי' בקונטרס דאי לא כתיב אלא כויה ה"א אפילו אית ביה חבורה דמי כויה הוא דמשלם אבל תרתי לא משלם קמ"ל דמשלם תרוייהו ד)צער במקום נזק ואין נראה לר"י דהא צער במקום נזק נפקא לן מפצע תחת פצע ועוד דלמה היה לנו לומר שהצער יפטר את הנזק ואת הרפוי ונראה לר"י לדמים יתרים שמשלם בצער שיש בו רושם יותר מבצער שאין בו רושם אע"פ שאין מצטער בזה יותר מבזה משלם יותר לפי שמתגנה מחמת הרושם: **עלו** בו צמחים בו'. כשלא אמדוהו מיירי דאי באמדוהו הא אמרינן לקמן (דף נא.) אמדוהו והיה מתנוה והולך אין נותנין לו אלא כמו שאמדוהו: **שניתנה** רשות לרופא לרפאות. וא"ת והא מרפא לחודיה שמעינן ליה וי"ל דה"א ה"מ מכה בידי אדם אבל חולי הבא בידי שמים כשמרפא נראה כשומר גזירת המלך קמ"ל דשרי: **עבר** על דברי הרופא. לא חשיב ליה פושע כ"כ: **פשעת** בנפשך ומפסדת לי. היכא דלא אמדוהו: רואין

עין משפט נר מצוה

יח א מיי' פ"ב מהל' חובל ומזיק הלכה י סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' תכ סעיף מז:

יט ב מיי' שם הלכה יט ועיין בהגהות וכמ"מ טוש"ע שם סעיף יט:

כ ג טוש"ע י"ד סי' שלו סעיף ג:

כא ד מיי' שם סמג שם טוש"ע ח"מ סי' תכ סעיף כ:

כב ה ו מיי' שם הלכה יח טוש"ע שם סעיף כז:

כג ז מיי' שם ועיין בל"מ טוש"ע שם סעיף כב:

כד ח ט מיי' שם הלכה יז טוש"ע שם סעיף כג:

כה י מיי' שם הלכה ג ג טוש"ע שם סעיף ג ד:

מוסף רש"י

כאריא ארבא. כאריה לוכב (ב"מ קא:). **ליתן צער במקום נזק.** דאפילו היכא דליכא נזק משלם נמי נער, דלא תימא נער דכתבה רחמנא היינו בדליכא נזק, כגון כוולו נשפוך על נערנו דלא אפשתיה מכפייה (לעיל כו:) שאע"פ שנותן לו דמי ידו אין פוטרים אותו מן הנער לומר הואיל וקנה ידו יש עליו לחתכה בכל מה שירלה, אלא אומרים יש לו לחתכה בסם שאינו מצטער כל כך וזה חתכה בגרזן ולעיבו (שמות כא כה) ואע"פ שיש שם משלומי המזק משלם לף הנער, ומקרא ימיהא קדרים, דהא כתיב כויה תחת כויה, למה לי פצע תחת פצע (לעיל פד.).

לעזי רש"י

אהלמ"י [אלואי"ן]. אלוה. אָהָל. רשינ"א [רשינ"א]. שרף-עץ.

מסורת הגהות הש"ס

(ו) ברכות פ, ב) [כ"מ קפ: כ"ב קפפ.], ג) לעיל כו: פד., ד) אין זה לשון הקונטרס ועיין רש"ל,

תורה אור השלם

1. אם יָקוּם וְהִתְהַלֵּךְ בַּחוּץ עַל מִשְׁעַנְתּוֹ וְנִקָּה הַמַּכֶּה רַק שִׁבְתּוֹ יִתֵּן וְרַפֹּא יְרַפֵּא: שמות כא יט

2. כְּוִיָּה תַּחַת כְּוִיָּה פֶּצַע תַּחַת פֶּצַע חַבּוּרָה תַּחַת חַבּוּרָה: שמות כא כה

הגהות הב"ח

(ו) רש"י ד"ה אסיא דמגן ג"ל קודם ד"ה אסיא רחיקא:

גליון הש"ס

גמ' אמר רבה אשכחתי' לרבנן. פוסה ח ע"א וש"נ:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) גמ' א"ל דמיה עלי כאריא ארבא כאדי אורב ועיין בערוך ערך אכב:

רואין אותו כאילו שומר קישואין. שכבר נתן לו דמי ידו או דמי רגלו שומר קישואין לא קאי אגרגל דברגלו קאמר בגמרא שבת כשומר הפתח אבל קישואין אין יכול לשמור א"נ בגמ' איירי בשיבר שני רגליו דומיא דסימא את עינו דאיירי בסימא שתי עיניו דאי עינו אחת עדיין הוא ראוי לכל זה שהיה ראוי בתחילה ובתוספתא (פ"ט) נמי קתני רואין אותו כאילו הוא חיגר שומר קישואין משמע דחיגר יכול לשמור וגראה דאם היה מלמד תינוקות לא נאמר כאילו הוא שומר קישואין ובשיבר רגלו אם היה עושה מעשה מחט או נוקב מרגליות לא נאמר כאילו הוא שומר הפתח דאם כן לקתה מדת הדין אלא הכא בפתח בני אדם שאין בעלי אומנות: **דבי** מתפח האי גברא. כלומר בתחילה כשהיה בריא:

חרשו נותן לו דמי בולו. ע"כ לא מיירי באותו שקיטע את ידו ושיבר את רגלו וסימא עינו אלא אפילו באדם שלם דומיא דסימא עינו דלא איירי באותו שקיטע ידו ושיבר רגלו דהא בשיבר רגלו אין נותן אלא כשומר הפתח שהוא פחות מעמיצת הריחים ותימה דמשמע הכא דחרש לא שוי מידי מדנותן לו דמי כולו ובפ"ק דערכין (דף ג. ותוס') תנן חש"ו נידרין ונערכין ואור"ת דיש לחלק בין חרש בידי אדם לחרש בידי שמים ולר"י גראה דהכא באדם שאין בר אומנות כדפי' לעיל וכן משמע מדנקט דלי דוולא ואזיל בשליחות הלכך כשנתחרש אין שום כלום והתם מיירי כשיש לו אומנות:

נהי דנזק וריפוי ושבת דכל חדא וחדא לא יהיב ליה. תימה בשלמא נזק ושבת דין שלא יתן שכל זה בכלל דמי כולו אלא ריפוי למה פשיטא ליה שיהיה בכלל דמי כולו יותר מנער ובושת וגראה דגרס ריפוי בהדי נער ובושת ולא (הכא) בהדי נזק ושבת אך אכתי קשה דמאי קמיבעיא ליה דלמה יפטר מריפוי ונער ובושת דכל חדא וחדא בשביל שחרשו לבסוף ונותן לו דמי כולו מ"ש מקיטע ידו שאע"פ שהוא נותן נזק שהוא דמי ידו נותן ריפוי נער ובושת ועוד אמו אם חבל בחרש וכי יפטר מריפוי נער ובושת מיהו מהא דתנן לקמן (דף פז.) המובל בחרש חייב אין לדקדק דמל"ל דהתם בחרש בידי שמים כדברי ר"ת או הוא בר אומנות ועוד דלעיל אשכחן דחייב ריפוי שלא במקום נזק ועוד תימה דפעמים מרויח במה שחרשו לבסוף כגון שהנער והריפוי היה עולה יותר מדמי כולו וגראה לר"י דפשיטא דמשלם נער ובושת וריפוי דכל חדא וחדא ומנעי ליה כגון שקיטע ידו יום ראשון ולא אמדוהו ויום שני שיבר רגלו ולא אמדוהו ויום השלישי חרשו מי אמרינן דחשיב כאילו עשה הכל בפעם אחת ואומדין הכל ביחד או דלמא כיון שהחבלות היו בזה אחר זה אומדין לכל אחת ריפוי ונער ובושת שלה בפני עצמה וי"מ שאין עולה כ"כ כשאומדין הכל ביחד כמו שעולה כשאומדין כל אחת בפני עצמה: **שבת** הפוחתתו בדמים מהו. כגון שהכהו על ידו וצמתה וסופה לחזור שמלבד שבתו שבכל יום ויום עד שיתרפא נפחתו דמיו שאין בני אדם נקיאין להכיר בידו אם סופה לחזור ולא יכניסו עצמן בספק לקנותו כבריא ושולט בשתי ידיו וסבורין שלא יתרפא עוד אבל בדבר הידוע שסופו לחזור מודה אביי שאין נותן לו אלא שבת שבכל יום ויום:

כגון

כו א מיי' פ"ב מהלכות חובל ומזיק הלכה ג סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' תכ סעיף ט:
כז ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף י:
כח ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף יא:
כט ד מיי' פ"ג שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף לח:
ל ה ו ז מיי' פ"ב שם הלכה יא יג טוש"ע שם סעיף יח:
לא ח מיי' שם הלכה יב טוש"ע שם סעיף כה:
לב ט מיי' שם הלכה יג טוש"ע שם סעיף כו בהג"ה:
לג י כ מיי' שם טוש"ע שם סעיף כו:
לד ל מיי' שם פ"ד הלכה ז סמג שם טוש"ע ח"מ סי' תכד סעיף ה:
לה מ מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף ג:

ה) [לעיל כו:], ב) לקמן פז., ג) ל"ל ידו. רש"ל, ד) ל"ל רגלו. רש"ל ועיין רש"ל, ה) [ד"ה תרגו],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מדת הדין וכו' ולכשיתרפא נמי אינו ראוי: (ב) ד"ה קיטע וכו' ראוי לשמור קישואין:

גליון הש"ס

גמ' א"כ לימא קרא או רפא רפא. וכן לעיל דף סה ע"א וש"נ:

לעזי רש"י

דשטרייר"ט [ריטרייש"ט]. התכווץ.

ו) לרבות שוגג כמזיד ואונס כרצון אם כן נכתוב קרא פצע בפצע מאי פצע תחת פצע ש"מ תרתי רב פפא משמיה דרבא אמר אמר קרא ורפא ירפא ליתן רפואה במקום נזק האי מבעי ליה לכדתנא דבי רבי ישמעאל דתנא דבי רבי ישמעאל ורפא ירפא מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות א"כ נכתוב קרא ורופא ירפא ש"מ ליתן רפואה במקום נזק ואכתי מבעי ליה לכדאמרן למיתני ביה קרא בריפוי * א"כ לימא קרא או רפא רפא או ירפא ירפא מאי ורפא ירפא ש"מ ליתן רפואה במקום נזק מכלל דמשכחת להו שלא במקום נזק שלא במקום נזק היכי משכחת להו צער [א]כדקתני צער כוואו בשפוד או במסמר ואפילו על צפורנו מקום שאינו עושה חבורה ריפוי [ב]דהוה כאיב ליה מידי וסליק ואייתי ליה סמא חריפא ואחווריה לבישריה דצריך לאותבי ליה סמא לאנקוטיה גוונא דבישריה שבת [ג]דהדקיה באינדרונא ובטליה [ד]בושת דרק ליה באפיה: שבת רואין אותו כאילו הוא שומר קישואין: תנו רבנן שבת רואין אותו כאילו הוא שומר קישואין ואם תאמר לקתה מדת הדין דכי מיתפח האי גברא לאו אגרא דשומר קישואים הוא שקיל אלא דלי דוולא ושקיל אגרא אי נמי אזיל בשליח ושקיל אגרא מדת הדין לא לקתה שכבר נתן לו דמי ידו ודמי רגלו אמר רבא [ה]קטע את ידו נותן לו דמי ידו ושבת רואין אותו כאילו הוא שומר קישואין [ו]שיבר את רגלו נותן לו דמי רגלו ושבת רואין אותו כאילו הוא שומר את הפתח [ז]סימא את עינו נותן לו דמי עינו ושבת רואין אותו כאילו הוא מטחינו בריחים [ח]חירשו נותן לו דמי כולו בעי רבא קטע את ידו ולא אמדוהו שיבר את רגלו ולא אמדוהו סימא את עינו ולא אמדוהו ולבסוף חירשו מהו מי אמרינן כיון דלא אמדוהו בחד אומדנא סגי ליה ויהיב ליה דמי כוליה בהדי הדדי או דלמא חדא חדא אמדינן ויהבינן ליה נפקא מיניה [ט]דבעי למיתב ליה צער ובושת דכל חדא וחדא נהי דנזק וריפוי ושבת דכל חדא וחדא לא יהבינן ליה דכיון דקא יהיב ליה דמי כוליה כמאן דקטליה דמי והא יהיב ליה דמי כוליה צער ובושת מיהת דכל חדא וחדא יהיב דהא הוה ליה צער ובושת ואם תימצי לומר כיון דלא אמדוהו [י]קא יהיב ליה דמי כוליה בהדי הדדי אמדוהו מהו מי אמרינן כיון דאמדוהו חדא חדא בעי למיתב ליה או דלמא כיון דלא שלים יהיב ליה דמי כוליה [כ]תיקו בעי רבה שבת הפוחתתו בדמים מהו היכי דמי כגון שהכהו על ידו וצמתה ידו וסופה לחזור מאי כיון דסופה לחזור לא יהיב ליה ולא מידי או דלמא השתא מיהת אפחתיה תא שמע [כא]המכה אביו ואמו ולא עשה בהן חבורה [כב]והחובל בחבירו ביום הכפורים חייב

לרבות שוגג כמזיד. בפ' שני (דף כו:): **דהוה כאיב ליה מידי וסליק.** שהיה לו מכה בבשרו והיתה מתרפא: **ואחווריה לבשריה.** הפכו למראה צרעת: **דהדקיה.** סגרו במסגר: **לקפה מדת הדין.** כלומר לא שלם לו כל צרכו דהא כי מתפח האי גברא מחולי זה שנקטע רגלו [ד] לא אגרא דשומר קישואין שקיל אלא דולא ושקיל אגרא יתירא ונמצא שכל ימי חליו אבד את זחת: **א"נ.** כי נקטעה ידו (ד): **אזיל בשליחותא ושקיל אגרא.** יתירא ואיגלאי מילתא דלאו בר שימור קישואין: **מדת הדין לא לקפה שכבר נתן לו כו'.** ולכשיתרפא [ה] אינו ראוי לדלות ונילך בשליחות: **קיטע ידו.** עדיין הוא ראוי [ב] לשומר קישואין הלכך שבת כל ימי חליו נותן לו שכר שימור קישואין: **שיבר את רגלו.** ושוב אינו ראוי לשמור קישואין שצריך להלך סביב הגנה: **חירשו.** אין ראוי לכלום: **קיטע את ידו ולא אמדוהו.** בית דין ולא אמרו למזיק תן לו כך וכך ריפוי כך וכך שבת צער ובושת ואחרי כן שיבר את רגלו קודם שיתרפא: **חדא חדא אמדינן.** ואע"ג דבנזק לא נפקא לן מינה מידי דהא סוף סוף כל שעה הולכין ופוחתין את דמיו הלכך בין אומד כולה בין אומד כל אחד בפני עצמו מדה אחת היא: **נפקא מינה למיתב ליה צער ובשת דכל אחד.** אבל ריפוי לא שהרי לא נתרפא בינתים ושבת לא שהרי נותן לו דמי כל מה שהיה שוה מתחילה והרי הוא עבדו: **שבת הפוחתתו מדמיו.** הכהו מכה שהוא צריך לשבות ממלאכתו וסופו להיות שלם כבתחילה ואין כאן אלא שבת אבל פוחתו עכשיו בדמיו שאם היה בא לימכר עכשיו היו דמיו פוחתין: **מהו.** מי מחייב אפחת דמיו דהשתא או לא: **למתה.** דשטרייר"ט בלע"ז לשון לומת הגידין מקום שהגידין לומתין (חולין דף עו.): **כיון דסופה לחזור לא יהיב ליה.** דמי ידו: **ולא עשה בהן חבורה.** דאין עליו חיוב מיתה עד שיעשה בהם חבורה באלו הן הנחנקין (סנהדרין דף פד:):

חייב

ו) [לעיל כו:], ב) לקמן פז., ג) ל"ל ידו. רש"ל, ד) ל"ל רגלו. רש"ל ועיין רש"ל, ה) [ד"ה תרגו],

חייב בכולן. חמשה דברים: **היכי דמי.** שיהא היזק בלא חבורה: **לאו כגון שהכהו כו'.** דבאין קופו לחזור ליכא למימר דכל בלא חבורה קופו לחזור הוא: **שנלחו.** דאפחתיה מכספיה בלא חבורה: ה"ג **גלחו מהדר הדר היינו בעיין.** כלומר מה לי יד הא בקופו לחזור מחיינת ליה: **נשא.** סס המשיר את השער ואינו מ) חוזר ואיכא נזק דהא אפחתיה מכספיה דמוס הוא: **קרטופני.** בקעיס בקעיס חטטין: **מלווחי ליה.** מכאיביס לו מחמת מחוק הסס: **דבעי לאסווי.** בלעגא דהנך קרטופני: **שבא דהוי מרקד כי כוכי.** לשון מרקד בחנויות: **דבעי אחווי גווני.** מראה ניענוע בראשו להראות מיני שחוק כדרך הליגיס דהשתא עד שירפא הנך קרטופני לא מלי מחוי ואע"פ שלא בטלו משאר מלאכה נותן לו שבת זו הואיל ומלאכתו בכך: **שבא גדולה.** דמי ידו: **ושבא קטנה.** כל ימיס שיפול למשכב רואין אותו כאילו הוא שומר קישואין: **שבכל יום ויום.** עד שיחזור לקדמותו נותן לו בכל יום כמו שנשכריס פועליס בשוק ולא כשומר קישואין דהא לרבא לא יהיב ליה דמי ידו: ה"ג **הקוטע יד עבד עברי של חבירו.** קוטע ממש דאין סופו לחזור: **ואצל רבו לא פיחת.** שלא בטלו ממלאכה: **פיחת אצל רבו.** אף אצל רבו כגון קיטע את ידו: **וכולן.** עניים ועשיריס: **רואין אותן.** ואפילו את העשיריס: **כאילו ירדו בו'.** ואין שמין את העני לפי עניותו להקל ולא את העשיר לפי עשרו שהרי אין לדמי נשמו סוף אלא כולן שוין בכך: **כפחותים שבהן.** פחותים שבעניים להקל דכיון דעני הוא בושתו קלה: **סומא אין לו בושת.** לקמן בשמעתין (ע"ב): **אלא רבי שמעון היא.** דאיהו נמי לאו כי הדדי משוי להו: **אין לעבדים בושת.** בשתניתין היא (דף פז.): **נתכוון לבייש את זה כו' פטור.** מדשמעינן ליה לר' שמעון גבי קטלא באלו הן הנשרפין (סנהדרין דף עט.) נתכוון להרוג את זה והרג את זה פטור הכא נמי לא שנא דטעמא דהתם משום ואלרב לו הכא נמי כתיב במבושיו: **שיימינן בהו.** בכמה יתרלה עבד זה ויעשו לו בושת זה ואותו שומא יתן לבן חורין זה: **כדאמר רב פפא.** לקמן (ע"ב): דמיכלמו

חייב בכולן האי לא עשה חבורה היכי דמי לאו כגון שהכהו על ידו וסופו לחזור וקתני חייב בכולן אמרי הכא במאי עסקינן כגון שחירשו ולא עשה בו חבורה [6] והאמר רבה [א] החורש את אביו נהרג לפי שאי אפשר לחרישה בלא חבורה טיפתא דדמא נפלה ליה באודניה אלא הכא במאי עסקינן כגון שגילחו גילחו מהדר הדר [ב] והיינו בעיין אמרי הכא במאי עסקינן [ג] כגון שסכו [ד] נשא דלא הדר צער דאית ליה קרטופני ברישיה וצווחי מהנהו קרטופני ריפוי דבעיא אסוויי שבת דהוה מרקיד בי כובי דבעיא מחוי גוני ארישא ולא מחוי מהנהו קרטופני בושת אין לך בושת גדול מזה ומילתא דבעיא ליה לרבה פשיטא ליה לאביי להך גיסא ולרבא להך גיסא דאתמר [ה] הכהו על ידו וצמתה וסופה לחזור אביי אמר נותן לו שבת גדולה ושבת קטנה ורבא אמר [ו] אינו נותן לו אלא דמי שבתו שבכל יום ויום איתמר הקוטע יד עבד עברי של חבירו אביי אמר נותן לו שבת גדולה לעבד [ז] ושבת קטנה לרב רבא אמר [ח] הכל ינתן לעבד וילקח בהן קרקע והרב אוכל פירות [ט] פשיטא פיחת אצל עצמו ואצל רבו לא פיחת היכי דמי דפסקיה לריש אוניה או לריש נחיריה הכל לעצמו פיחת אצל רבו פלוגתא דאביי ורבא: בושת הכל לפי המבייש והמתבייש: מני מתניתין לא רבי מאיר ולא ר' יהודה אלא ר' שמעון היא [י] דתנן וכולן רואין אותן כאילו הם בני חורין שירדו מנכסיהם שהן בני אברהם יצחק ויעקב דברי ר' מאיר ר' יהודה אומר הגדול לפי גודלו והקטן לפי קטנו רבי שמעון אומר עשירים [כ] רואין אותן כאילו הם בני חורין שירדו מנכסיהם עניים כפחותין שבהן [ל] מני [מ] (השתא) אי רבי מאיר מתניתין קתני הכל לפי המבייש והמתבייש ורבי מאיר כולהו בהדי הדדי נינהו ואי ר' יהודה מתניתין קתני המבייש את הסומא חייב ואילו ר' יהודה אומר סומא אין לו בושת אלא לאו רבי שמעון היא אפי' תימא ר' יהודה כי אמר ר' יהודה סומא אין לו בושת למשקל מיניה אבל למיתבא ליה יהבינן ליה והא מדקתני סיפא המבייש את הישן חייב וישן שבייש פטור ולא קתני סומא שבייש פטור מכלל דלא שנא הכי ולא שנא הכי אלא מחוורתא מתניתין רבי שמעון היא: מאן תנא להא דתנו רבנן [נ] נתכוון לבייש את הקטן ובייש את הגדול נותן לגדול דמי בושתו של קטן לבייש את העבד ובייש את בן חורין נותן לבן חורין דמי בושתו של עבד מני לא רבי מאיר ולא רבי יהודה ולא רבי שמעון קא סלקא דעתך קטן קטן בנכסים גדול גדול בנכסים אי רבי מאיר האמר כולהו בהדי הדדי נינהו ואי רבי יהודה האמר [ס] אין לעבדים בושת ואי ר"ש האמר נתכוון לבייש את זה ובייש את זה פטור מאי טעמא כקטלא מה קטלא עד דמתכוון ליה דכתיב [ע] וארב לו וקם עליו עד שיתכוון לו [פ] בושת נמי עד דמיכוין ליה דכתיב [צ] ושלחה ידה והחזיקה במבושיו עד שיתכוון לו לעולם ר' יהודה וכי קאמר ר' יהודה אין לעבדים בושת למיתבא להו אבל למישם שיימינן בהו ואי בעית אימא אפילו תימא רבי מאיר מי סברת גדול גדול בנכסים קטן קטן בנכסים לא גדול גדול ממש וקטן קטן ממש וקטן בר בושת הוא אין כדאמר רב פפא דמיכלמו ליה ומיכלם הכא נמי

דמיכלמו

כגון שחרשו. וא"ת ואמאי חייב בכולן הא דמי כולו נותן ולפי' ר"י דלעיל ניחא דמכל מקום יש כאן נער בושת וריפוי אף על גב דשבת בכלל דמי כולו שיין לשנות חייב בכולן משום אחריני: **שבת** גדולה לעבד. כדי שילא מבית רבו בידו שלימה ושבת קטנה לרב אע"פ שמפסיד הרב שאם לא נקטעה ידו או רגלו היה לו דולה ואזיל בשליחותיה ועכשיו אין יכול כי אם לשמור קישואין ופתח חשבינן ליה השתא כמו חלה דאמר בפרק קמא דקדושין (דף ח. וסס) דאין חייב להשלים דנסתחפה שדהו ואף על גב דחלה אלרבע שנים חייב להשלים התם אין עושה אוס מלאכה אבל הכא יכול לשמור קישואין או פתח:

רבא אמר ינתן הכל לרב גרסינן וכן גרס ר"ח א] וכספרים היה כתוב הכל לעבד וקשה שבת קטנה למה לא יהיה הכל לרב אלא הכל לרב גרסינן שבת קטנה הכל לעצמו ושבת גדולה ילקח קרקע והרב אוכל פירות שמפסיד הוא בקטיעת ידו דלא מצי למילי דולא ומיזל בשליחותא אלא לשמור קישואין או פתח:

פיחת אצל רבו. ל"ג ואצל עצמו לא פיחת פלוגתא דאביי ורבא דהתם כ"ע מודו דינתן הכל לרב אלא גרסינן פיחת אצל עצמו ואצל רבו פלוגתא דאביי ורבא ומיהו גם אגירסא זו קשה לר"י דכבר אמר זה דפליגי בקוטע יד עבד עברי ואור"י דיש לישב בדוחק אצל עצמו לא פיחת שתהא בזה פלוגתא דאביי ורבא כגון הכהו על ידו וצמתה וסופה לחזור קודם שילא לחירות דלאביי נותנין שבת קטנה לרב ושבת גדולה לעבד ואע"ג דלא מפסיד העבד מידי אלא כל ההפסד של הרב הוא מ"מ כיון דשם נזק הוא זה ובנזק של קטיעת ידו אין לרב אפי' פירות לאביי גם בהיזק זה לא יטול כלום ולרבא נותן הכל לרב שבתו שבכל יום ויום:

כאילו הן בני חורין שירדו מנכסיהם. כי יש עשיריס שאין מתביישין יותר מבני חורין שירדו וכן עניים ואין יכולין לדקדק עליהם כ"כ אחה מהן מתביים כאילו ירד ואיזה מתביים יותר או פחות וכיולא בזה מליגו במתניתין [ל] גבי העביר עליתו ופרע ראש של אשה בשוק דאין מדקדקין בדבר אם היו שם בני אדם שרגיל להתביים יותר מפניהם כגון בני אדם חשובים או לא אלא שיש לשומא אחת:

עד שיתכוין לו. וא"ת לרבנן במבושיו מאי דרשי ביה ושמא מבעי ליה לשוס דרשה: **אבל** למישם שיימינן בהו. ולא דמי לנתכוון להרוג את הבהמה והרג את האדם לכתי הרג דדרשינן בפרק ב' דמכות (דף ז:) בבלי דעת פרט למתכוין להרוג את הבהמה כו' והכא ליכא קרא ולא ילפינן מהתם דהא מבעי לן קרא הכא לרבי שמעון לפטור נתכוון לבייש את זה ובייש את זה אף על גב דאיכא קרא בדיני נפשות:

ערוס

מוסף רש"י

חייב בכולן. חמשה דברים: **היכי דמי.** שיהא היזק בלא חבורה: **לאו כגון שהכהו כו'.** דבאין קופו לחזור ליכא למימר דכל בלא חבורה קופו לחזור הוא: **שגלחו.** דאפחתיה מכספיה: ה"ג **גלחו מהדר הדר היינו בעיין.** כלומר מה לי יד הא בקופו לחזור מחיינת ליה: **נשא.** סס המשיר את השער ואינו מ) חוזר ואיכא נזק דהא אפחתיה מכספיה דמוס הוא: **קרטופני.** בקעיס בקעיס חטטין: **מלווחי ליה.** מכאיביס לו מחמת מחוק הסס: **דבעי לאסווי.** בלעגא דהנך קרטופני: **שבא דהוי מרקד כי כוכי.** לשון מרקד בחנויות: **דבעי אחווי גווני.** מראה ניענוע בראשו להראות מיני שחוק כדרך הליגיס דהשתא עד שירפא הנך קרטופני לא מלי מחוי ואע"פ שלא בטלו משאר מלאכה נותן לו שבת זו הואיל ומלאכתו בכך: **שבא גדולה.** דמי ידו: **ושבא קטנה.** כל ימיס שיפול למשכב רואין אותו כאילו הוא שומר קישואין: **שבכל יום ויום.** עד שיחזור לקדמותו נותן לו בכל יום כמו שנשכריס פועליס בשוק ולא כשומר קישואין דהא לרבא לא יהיב ליה דמי ידו: ה"ג **הקוטע יד עבד עברי של חבירו.** קוטע ממש דאין סופו לחזור: **ואצל רבו לא פיחת.** שלא בטלו ממלאכה: **פיחת אצל רבו.** אף אצל רבו כגון קיטע את ידו: **וכולן.** עניים ועשיריס: **רואין אותן.** ואפילו את העשיריס: **כאילו ירדו בו'.** ואין שמין את העני לפי עניותו להקל ולא את העשיר לפי עשרו שהרי אין לדמי נשמו סוף אלא כולן שוין בכך: **כפחותים שבהן.** פחותים שבעניים להקל דכיון דעני הוא בושתו קלה: **סומא אין לו בושת.** לקמן בשמעתין (ע"ב): **אלא רבי שמעון היא.** דאיהו נמי לאו כי הדדי משוי להו: **אין לעבדים בושת.** בשתניתין היא (דף פז.): **נתכוון לבייש את זה כו' פטור.** מדשמעינן ליה לר' שמעון גבי קטלא באלו הן הנשרפין (סנהדרין דף עט.) נתכוון להרוג את זה והרג את זה פטור הכא נמי לא שנא דטעמא דהתם משום ואלרב לו הכא נמי כתיב במבושיו: **שיימינן בהו.** בכמה יתרלה עבד זה ויעשו לו בושת זה ואותו שומא יתן לבן חורין זה: **כדאמר רב פפא.** לקמן (ע"ב): דמיכלמו

מ) לקמן לח., כ) [מכות כ:], ג) [קדושין כד: גיטין מב:], ד) ל"ל דמגיס. רש"ל, ה) [לקמן 5:], ו) רש"ל מוסק זה, ז) [לקמן פז. סנהדרין פו.], ח) [נכמות נד.], פו) כ"ל מוכל, י) [לקמן 5.],

תורה אור השלם

1. וְכִי יִהְיֶה אִישׁ שֹׂנֵא לְרֵעֵהוּ וְאָרַב לוֹ וְקָם עָלָיו וְהִכָּהוּ נֶפֶשׁ וָמֵת וְנָס אֶל אַחַת הֶעָרִים הָאֵל: דברים יט יא
2. כִּי יִנָּצוּ אֲנָשִׁים יַחְדָּו אִישׁ וְאָחִיו וְקָרְבָה אֵשֶׁת הָאֶחָד לְהַצִּיל אֶת אִישָׁהּ מִיַּד מַכֵּהוּ וְשָׁלְחָה יָדָהּ וְהֶחֱזִיקָה בְּמְבֻשָׁיו: דברים כה יא

הגהות הב"ח

(מ) גמ' כפסוקין שכסן השתא מני לי ר"מ:

גליון הש"ס

גמ' ושבת קטנה לרב. עיין כתוס' דף פה ע"ב תוספות ד"ה שלא:

הגהות מהר"ב רגשבורג

א) תוס' ד"ה רבא אמר וכו' וכספרים היה כתוב הכל לעבד. והא דלא הקשו לגירסא זו ממתני' דלקמן דף פז ע"א דקתני חוץ מן הסנה בזמן שהוא שלו י"ל כמ"ש התוספות לענין עבד כענני גיטין דף יג ע"ב ד"ה רפואתו וכו' ישוש"ר הרי"ק:

ב) תוס' ד"ה מהלכות ממרים הלכה ו סמג לאוין ריט טוש"ע י"ד סימן רמא סעיף ב:
ג) לו ב ג מיי' פ"ג מהלכות חובל ומזיק הלכה ד סמג עשין ס טוש"ע מ"מ סימן מה סעיף יב:
ד) לח ד מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ה:
ה) לט ה ו מיי' שם פ"ד הלכה יג סמג שם:
ו) מ ז מיי' שם פ"ג הלכה יד סמג שם טוש"ע מ"מ סימן מה סעיף ב:
ז) לו א מיי' פ"ה מהלכות ממרים הלכה ו סמג לאוין ריט טוש"ע י"ד סימן רמא סעיף ב:
ח) לו ב ג מיי' פ"ג מהלכות חובל ומזיק הלכה ד סמג עשין ס טוש"ע מ"מ סימן מה סעיף יב:
ט) לח ד מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ה:
י) לט ה ו מיי' שם פ"ד הלכה יג סמג שם:
כ) מ ז מיי' שם פ"ג הלכה יד סמג שם טוש"ע מ"מ סימן מה סעיף ב:

מוסף רש"י

וצמתה. יבשה (גיטין מב:). **שבת גדולה.** הן פחת דמיו לימכר עבשיו בשוק והוא נזק, ולהכי קרי ליה שבת, שפחת דמיו של עבשיו אינו אלא לעצמו משום שבת, שאינו ראוי לעשות מלאכה בשתי ידיו עד זמן שתחזור ידו, אלא לשמור קישואים יהא ראוי לאחר שיקל ממנו כאב המכה קלת, **ושבת קטנה.** היינו כאילו הוא שומר קישואין, שיתן לו כל ימי חליו שיסכב בחטה ממחת מולי זה שאינו יכול לשמור קישואים (שם). **דמי שבתו שבכל יום ויום.** ואין כאן פחת דמיס, הואיל ומפופו לחזור, אלא לפי שבת אל כל יום יתן לו, כל ימי נפילתו למטה יתן שכר אדם שלם לפי מלאכה שהיה רגיל בה, וכשיעמוד ויהא ראוי לשמור קישואין ישמור קישואין וזה יתן לו פחת השכר (שם). **אין לעבדים בושת.** המבייש את העבד, לא מייבתו תורה לתת דמי בשתו (סנהדרין 19).